

Висновки

Таким чином, було встановлено, що організаційно-економічні процеси формування функціональних стратегій в системі корпоративного управління підприємством подібні. Отже, загальний організаційно-економічний механізм формування функціональної стратегії підприємства містить домінуючі (основні структурні елементи) та організаційну модель формування стратегії. Сутність та змістове наповнення цих двох складових елементів організаційно-економічного механізму визначаються видом функціональної стратегії підприємства. В роботі запропоновано організаційний механізм формування фінансової стратегії в системі корпоративного управління підприємством. Наголошується на тому, що при розробці будь-якої функціональної стратегії підприємства особлива увага має приділятися її вибору та оцінці основних складових елементів. Значною мірою рівень ефективності розробленої стратегії підприємства залежить від врахування при процесах формування взаємозв'язків, взаємообумовленості і взаємовпливів між стратегією та системою управління підприємством.

Література

1. Бельтюков Е. А. Выбор стратегии развития предприятия : [монографія] / Е. А. Бельтюков, Л. А. Некрасова. – О. : НОПУ, 2002. – 279 с.
2. Градов А. П. Экономическая стратегия фирмы / А. П. Градов ; под ред. А. П. Градова. – СПб. : Спец. литература, 2000. – 589 с.
3. Редькін О. С. Сучасні стратегії та технології корпоративного управління / О. С. Редькін, В. Реген, Н. А. Хрущ. – О. : Евен, 2004. – 216 с.
4. Хрущ Н. А. Конкурентні стратегії: процеси створення та реалізації: [монографія] / Н. А. Хрущ, М. В. Желіховська ; за ред. Н. А. Хрущ. – К. : Освіта України, 2010. – 315 с.
5. Корпоративне управління в Україні: процеси формування та розвитку / [за наук. ред. Н.А. Хрущ]. – К. : Кафедра, 2012. – 300 с.

References

1. Beljtjukov Je. A. Vybir strateghiji rozvytku pidpryjemstva: [monohrafiia] / Je. A. Beljtjukov, L. A. Nekrasova. – O. : NOPU, 2002. – 279 s.
2. Ghradov A. P. Ekonomichna strateghija firmy / [A. P. Ghradov ; pid red. A. P. Ghradova]. – SPb. : Spec. literatura, 2000. – 589 s.
3. Redkin O. S. Suchasni stratehii ta tekhnolohii korporatyvnoho upravlinnia / O. S. Redkin, V. Rehen, N. A. Khrushch. – O. : Even, 2004. – 216 s.
4. Khrushch N. A. Konkurentni stratehii: protsesy stvorennia ta realizatsii: [monohrafiia] / N. A. Khrushch, M. V. Zhelikhovska ; za red. N. A. Khrushch. – K. : Osvita Ukrainy, 2010. – 315 s.
5. Korporatyvne upravlinnia v Ukraini: protsesy formuvannia ta rozvytku / za nauk. red. d.e.n., prof. N.A. Khrushch. – K.: Kafedra, 2012. – 300 s.

Рецензія/Peer review : 13.7.2013 р. Надрукована/Printed :30.8.2013 р.

УДК 65.012.4 (477)

Д.М. ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ
Хмельницький національний університет

РОЗРОБКА ПРИНЦИПОВИХ ОСНОВ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ КРИТЕРІВ ОЦІНКИ ЕЛЕМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті запропоновано визначення характеру і ступеню взаємовпливу елементів економічного потенціалу на різних етапах життєвого циклу. Проаналізований характер взаємовпливу елементів економічного потенціалу. В рамках економічного потенціалу підприємства автором була виділена система взаємозв'язаних потенціалів різної спрямованості. Зроблено принципове припущення про неможливість ігнорування взаємовпливу елементів економічного потенціалу нерівнозначного в процесі реалізації механізму розвитку на різних стадіях життєвого циклу організації. Обґрунтовано ефективність вироблення стратегії підвищення потенціалу підприємства, яка будується на основі оцінки впливу чинників зовнішньої дії і пріоритетності розвитку основних складових економічного потенціалу.

Ключові слова: економічний потенціал, елементи потенціалу, життєвий цикл, методологія оцінки потенціалу, напрями підвищення потенціалу.

D. VASYLKIVSKYI
Khmelnytskyi National University

DEVELOPMENT CONCEPT BASIS FOR CONSTRUCTING EVALUATION CRITERIA ELEMENTS OF THE ECONOMIC POTENTIAL

The article proposes a definition of the pattern and degree of mutual economic potential elements at different stages of the life cycle. Analyzed the nature of the elements of mutual economic potential. As part of the economic potential of the company by the author are highlighted in a system of interconnected potentials of various kinds. Made of fundamental assumptions about the impossibility of ignoring interference elements uneven economic potential in the implementation of the mechanism at different stages of the life cycle of the organization. Studies the effectiveness of a strategy of increasing the capacity of the enterprise is based on the assessment of the impact of external factors and prioritization of key components of economic potential.

Keywords: economic potential, potential elements, life cycle, methodology potential valuation, areas of enhancing the potential.

Постановка проблеми. Формування і посилення конкурентного статусу підприємства безпосередньо пов'язані з раціональним використанням і розвитком його потенціалу, проте, незважаючи на велику популярність в економічній літературі подібного терміну, не лише методик оцінки, розроблених і апробованих методів і напрямів розвитку, але й навіть конкретних понять сформульовано не було.

Наразі постає актуальне питання формування механізму підвищення економічного потенціалу підприємства (ЕПП), який чітко і органічно повинен вписуватися в систему управління підприємством, і конкретизуватися спеціально сформованою системою управління, що має в розпорядженні власні специфічні принципи функціонування, певну структуру і набір складових елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження потенціалу підприємства приділялося немало уваги, особливо до 1990 року. Проте, не дивлячись на те, що розвитку саме виробничої бази було присвячено безліч робіт, а саме нарощування обсягів виробництва входило до складу найбільш пріоритетних завдань державної політики, визначення, комплексний підхід до розгляду як економічного потенціалу, так і виробничого потенціалу, не були відпрацьовані і сформульовані.

Не можна не відмітити вклад учених, що займалися проблемою економічного потенціалу підприємства. Серед них можна назвати Л.І. Абалкіна [1], А.І. Анчишкіна [2], А.Є. Воронкова [3], В.Н. Пономарьова [3], В.А. Свободіна [4], Е.Б. Фігурнова [5] та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є вирішення комплексу завдань, пов'язаних з розвитком, оцінкою і управлінням економічного потенціалу підприємства у рамках системи загального оперативного управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із законом розвитку, відповідно до якого кожна матеріальна система прагне досягти найбільшого сумарного потенціалу при проходженні усіх етапів життєвого циклу значення економічного потенціалу і елементів, що входять до його складу, на різних етапах життєвого циклу буде неоднорідне.

Таким чином, закон розвитку у рамках економічного механізму в аналітичному виді має вигляд:

$$EПП_z = \sum_{i=1}^n (EP_{iz}), \quad (1)$$

де $EПП_z$ – економічний потенціал підприємства на z етапі життєвого циклу;

EP_{iz} – потенціал ключових елементів економічного потенціалу в i -й характеристиці (кадри, виробництво, фінанси, науково-технічний розвиток) на j етапі.

$$\sum_{z=1}^5 (K_z \times EПП_z) \rightarrow C^k_{EПП}, \quad (2)$$

де K_z – ваговий коефіцієнт впливу кожного попереднього значення потенціалу на наступні;

$C^k_{EПП}$ – конкурентоспроможність економічного потенціалу підприємства, яка визначається стратегією розвитку.

$$K_z = F_z(K_{z+1}, \dots, K_5), \quad (3)$$

де $F_z(K_{z+1}, \dots, K_5)$ – функція подібного впливу.

Перша формула в представленому співвідношенні розраховує економічний потенціал на кожному етапі життєвого циклу. В той же час необхідно відмітити певну умовність у співвідношенні (1), оскільки в даному випадку економічний потенціал є сумою часткових потенціалів, то існує також деяка залежність, яка визначає параметри впливу кожної із складових.

Друга і третя формули визначають найбільш прийнятний коефіцієнт впливу величини кожного попереднього значення потенціалу конкретного етапу життєвого циклу підприємства на наступні, шляхом підбору функції F_j .

З представленої таблиці 1 випливає, що на різних стадіях життєвого циклу організації вплив конкретного елементу економічного потенціалу різний. В той же час окрім диференціації за етапами життєвого циклу, оцінка економічного потенціалу повинна враховувати певне співвідношення в структурі економічного потенціалу за елементами, видами і ступенем відповідності цілям розвитку, а також значущість чинників зовнішнього і внутрішнього середовища.

Усі використовувані і відомі нині методи векторної оптимізації безпосередньо або побічно зводять вирішуваних завдання до завдань скалярної оптимізації, тобто у рамках конкретної проблеми часткові критерії $C^k_{EПП} = F_i(EП)$, $i = 1, n$ об'єднуються в складний критерій виду: $F(EП) = Ш(F_1(EП), F_2(EП), \dots, F_n(EП))$, який потім максимізується або мінімізується.

Основна складність цієї проблеми полягає, передусім в суперечності цілей, що переслідуються підприємством, в цілому, що часом виражається в суперечності напрямів розвитку елементів економічного потенціалу. І тим самим виникає необхідність вибору основного складного критерію так, щоб отримати його в результаті проникнення в суть процесу функціонування підприємства, його стратегічних цілей, і економічного потенціалу, покликаною забезпечити реалізацію подібних цілей в довгостроковій перспективі.

Розкриваючи об'єктивно існуючі взаємозалежності між елементами економічного потенціалу, а саме, розвиток інноваційного потенціалу неможливий без відповідного розвитку персоналу, у свою чергу, розвиток виробничого потенціалу в частині нарощування виробничої потужності неможливий без відповідного рівня фінансового потенціалу і т.д.

Таблиця 1

Характер взаємовпливу елементів економічного потенціалу на основних стадіях життєвого циклу підприємства

Стадії життєвого циклу організації	Елементи економічного потенціалу підприємства			Науково-технічний потенціал
	Виробничий потенціал	Кадровий потенціал	Фінансовий потенціал	
Формування	Помірний вплив. Організація виробничого процесу і прагнення розширення виробничої потужності в умовах ускладненості доступу на ринок збуту	Значний вплив при гострій нестачі персоналу, ентузіазмі в конфліктності керівництва	Значний вплив при гострій нестачі власних джерел фінансування і пошуку додаткових можливостей для реалізації програм розвитку	Слабкий вплив за відсутності налагоджених каналів інформації, невідпрацьованій системі нововведень технологічній залежності
Розвиток	Значний вплив. Нарощування виробничої потужності. Гнучкість виробничого процесу в умовах ускладненості доступу на нові ринки збуту і пошуку доступного ресурсного забезпечення	Значний вплив. Формування основ організаційної культури. Невирішені (переважно) проблеми з кваліфікованим персоналом, формування програм розвитку кадрів	Помірний вплив. Пошук каналів додаткового фінансування програм розвитку. Стабілізація фінансового стану	Значний вплив. Підтримка інновацій. Спроба пошуку додаткових каналів надходження інформації. Технологічна стабілізація. Новагорські розробки
Зрілість	Помірний вплив. Пошук інтенсивних методів нарощування виробничої потужності. Оптимізація виробничої програми. Налагодження партнерства. Доступ до джерел сировини	Помірний вплив. Послаблення ентузіазму. Ризик зростання конфліктних ситуацій. Відсутність ефективної системи розвитку персоналу і системи мотивації.	Слабкий вплив. Збереження фінансової стабільності. Спроба формування ефективних інвестиційних проектів	Помірний вплив. Спроба формування і реалізації напрямів технічного розвитку. Технологічна стійкість
Стагнація	Слабкий вплив при відсутності інтенсивного розвитку і спробі збереження екстенсивного розвитку. Втрата «виробничої ініціативи»	Слабкий вплив. Пасивність керівництва. Нездатність швидкого реагування на зміни ринку. Подальше нарощення внутрішніх протиріч	Значний вплив. Спроба реанімації за рахунок власних і залучених засобів за відсутності ефективної фінансової стратегії.	Слабкий вплив. Відсутність підтримки інновацій. Складність надходження інформації зважаючи на зайву формалізованість комунікаційних каналів
Занепад	Слабкий вплив. Відсутність програм розвитку виробництва, за відсутності можливості адекватної реакції на ринкову кон'юнктуру. Ризик «поглинання» конкурентами	Слабкий вплив. Консерватизм в управлінні	Значний вплив. Сильна нестача коштів. Відсутність програм фінансування і формування програм виходу з кризи	Слабкий вплив. Втрата технологічної конкурентоспроможності. Відсутність нововведень.

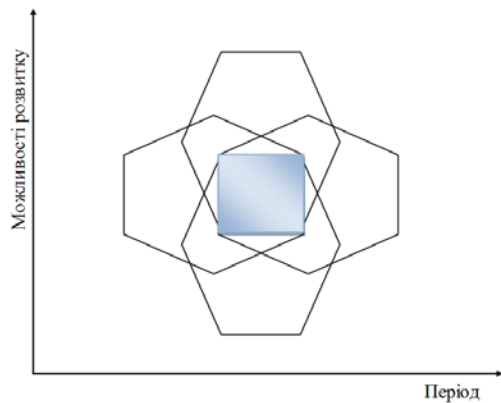

Рис. 1. Визначення пріоритетного напрямку підвищення економічного потенціалу підприємства

В результаті – маючи в розпорядженні часткові критерії і складний критерій, отримуємо можливість побудови оптимального критерію для формування моделі пріоритетного напрямку підвищення економічного потенціалу (рис. 1).

Побудова подібної моделі в реальному масштабі часу в умовах нестабільного зовнішнього середовища з урахуванням обумовленої взаємозалежності досить складна. Представляється можливим оптимальну модель розвитку сконструювати з множини управлінських рішень, які аналізуються, агрегуються і оптимізуються на основі множин:

$$U_{EIT} = \{U_{EIT1} \cup U_{EIT2} \cup U_{EIT3} \cup U_{EIT4}\}, \quad (4)$$

Що й складає стратегію поведінки підприємства при здійсненні підвищення економічного потенціалу на кожному з етапів його виробничо-господарської діяльності. Шуканим критерієм і буде область перетину вищезазначених чотирьох множин (рис. 1).

Висновки з даного дослідження. Таким чином, завдання виявлення особливостей теоретико-методологічного підходу до оцінки потенціалу підприємства у рамках економічного механізму розвитку полягає не лише у виділенні існуючих підходів до оцінки потенціалу, але також і до розробки принципів основ побудови системи критеріїв оцінки елементів економічного потенціалу, визначення структури і складу елементів механізму підвищення економічного потенціалу підприємства.

Література

1. Абалкин Л.И. Конечные народнохозяйственные результаты (сущность, показатели, пути повышения) / Л.И. Абалкин. – М.: Экономика, 2001. – 151 с.
2. Анчишкин А.И. Прогнозирование роста социалистической экономики / А.И. Анчишкин. – М.: Экономика, 1984. – 196 с.
3. Воронкова А.Е. Проблемы конкурентоспособного потенциала предприятия / А.Е. Воронкова, В.Н. Пономарев, Г.И. Дибнис. – К.: Техника, 2000. – 152 с.
4. Свободин В.А. Производственный потенциал сельскохозяйственного предприятия и оценка эффективности его использования / В.А. Свободин // Вестник статистики. – 2004. – № 10. – С. 7–12.
5. Фигурнов Э.Б. Производственный потенциал социалистического общества / Э.Б. Фигурнов // Политическое самообразование. – 1982. – № 1. С. 15–19.

References

1. Abalkin L.I. Konechnye narodnokhozyaystvennye rezul'taty (sushchnost', pokazateli, puti povysheniya) / L.I. Abalkin. – M.: Ekonomika, 2001. – 151s.
2. Anchishkin A.I. Prognozirovaniye rosta sotsialisticheskoy ekonomiki / A.I. Anchishkin. – M.: Ekonomika, 1984.– 196 s.
3. Voronkova A.E. Problemy konkurentosposobnogo potentsiala predpriyatiya / A.E. Voronkova, V.N. Ponomarev, G.I. Dibnis. – K.: Tekhnika, 2000. – 152 s.
4. Svobodin V.A. Proizvodstvennyy potentsial sel'skokhozyaystvennogo predpriyatiya i otsenka effektivnosti ego ispol'zovaniya / V.A. Svobodin // Vestnik statistiki. – 2004. – № 10. – S. 7–12.
5. Figurnov E.B. Proizvodstvennyy potentsial sotsialisticheskogo obshchestva / E.B. Figurnov // Politicheskoe samoobrazovanie. – 1982. – № 1. S.15–19.

Рецензія/Peer review : 20.7.2013 р. Надрукована/Printed :19.8.2013 р.

УДК 338.12 : 338.22.021.1

Ю.М.ЛЕЛЮК

Полтавська державна аграрна академія

ЗМІНИ В МЕХАНІЗМІ ЦИКЛОУТВОРЕННЯ ТА В АНТИЦИКЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ В КОНТЕКСТІ ПОСДНАННЯ РІЗНИХ РІВНІВ АНАЛІЗУ

В статті обґрунтовується необхідність аналізу сучасних змін в процесах циклоутворення з позицій розгляду національної економіки як складової частини систем іншого порядку та іншої ієрархічної структури, зокрема – системи міжнародної економіки та еколого-соціо-господарської системи. Доведено, що фактори циклоутворення при зміні рівня аналізу змінюють власні сутнісні характеристики і з факторів зовнішніх стають внутрішніми. Проаналізовано основні напрямки відповідної зміни спрямованості антициклічного регулювання. За допомогою гіпотези екологічної кривої Кузнеця проілюстровано рух економіки в межах «кризової циклічності». Обґрунтовано необхідність використання теорій розвитку замість теорій економічного зростання як теоретико-методологічної основи сучасної антициклічної політики.

Ключові слова: механізм циклоутворення; внутрішні та зовнішні фактори економічного циклу; антициклічна політика; гіпотеза екологічної кривої Кузнеця; еколого-соціо-господарська система; теорії розвитку.